

Oponentský posudek na rigorózní práci Mgr. Filipa Gvozdeka

na téma

„Trestní odpovědnost a sankcionování právnických osob v České republice“

Přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob představovalo průlom do dosavadního pojetí trestní odpovědnosti založené na zavinění. Ačkoli je zákon v účinnosti již přes čtyři roky, neustává diskuse nad jeho koncepcí i zněním jeho jednotlivých hmotněprávních ustanovení. O nápravu některých nedostatků, na které je poukazováno, usiluje vládní návrh novely tohoto zákona, který byl v těchto dnech schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu. Analýza platné právní úpravy orientovaná na její hmotněprávní aspekty je proto nepochybně aktuální.

Zkoumání dané problematiky klade především nároky na náležitou znalost jejího teoretického pozadí. Nezbytným předpokladem jejího hodnotného zpracování je pak vedle důkladného rozboru platné právní úpravy také znalost konkrétních aplikačních problémů spojených s jejich uplatňováním. Je vcelku pochopitelné, že vzhledem k nedlouhé době účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byly autorovy možnosti proniknout do judikatury omezené, přesto považuji za nedostatek, že autor tohoto úhlu pohledu ve své práci v podstatě nevyužil.

Cílem práce je poskytnout komplexní nahlédnutí do hmotněprávních aspektů trestní odpovědnosti právnických osob v České republice, zahrnující i hodnocení pozitiv a negativ účinné právní úpravy a formulaci návrhů na řešení zjištěných nedostatků (viz str. 2 až 3 práce). Zaměření práce odpovídá současné společenské potřebě.

Práce čítá 115 stran vlastního textu, k němuž je připojena příloha, obsahující statistická data o trestných činech a sankcích uložených pravomocně odsouzeným právnickým osobám, a seznam použitých pramenů. Výklad je rozvržen do šesti kapitol (včetně úvodu a závěru). Vnitřní podrobné členění jednotlivých kapitol umožňuje bezproblémovou orientaci v textu.

Po metodologické stránce práce vychází ze studia odborné literatury výlučně tuzemské provenience, statistických dat a aktuálních internetových zdrojů. Seznam použité literatury je poměrně široký a svědčí o tom, že autor se v domácí literární produkci věnované dané problematice dobře orientuje. Kvalitě práce by však prospělo, kdyby autor využil alespoň některé zahraniční prameny, které by mu umožnily podpořit podněty ke zdokonalení právní úpravy zahraničními zkušenostmi.

Práce má logickou stavbu. Vlastní rozbor problematiky uvozuje stručné pojednání o významu mezinárodních závazků pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, přehled různých modelů deliktní odpovědnosti právnických osob, nástin argumentů pro a proti přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob v České republice a stručná charakteristika zvláštních zásad právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob, jakož i systematiky zákona upravujícího tuto problematiku. Těžiště práce je v části druhé a třetí, v nichž jsou podrobně rozebírány otázky trestní odpovědnosti právnických osob a jejich sankcionování. Za zdařilý považuji zejména podrobný rozbor ustanovení § 8 ZTOPO, naopak výklad o sankcionování právnických osob je příliš závislý na použité literatuře a v podstatě nepřekračuje rámec komentářových vysvětlivek. Omluvou autorovi nemůže být odkaz na budoucí disertační práci, v níž by se chtěl problematikou sankcionování hlouběji zabývat (viz autorova poznámka např. na str. 3, 115, ale i jinde). Poslední část práce obsahuje kritické hodnocení současné právní úpravy a návrhy de lege ferenda. Přestože většinu zde obsažených návrhů lze dohledat v literatuře, je třeba ocenit jejich sumarizaci a doplnění o některé náměty, byť nikoli zásadního významu.

Práce poskytuje přehlednou formou rámcový obraz zkoumané problematiky a zároveň srozumitelně poukazuje na nedostatky platné právní úpravy. K obsahu práce mám zejména tyto dílčí připomínky:

- podkapitola 2.1 nazvaná „Mezinárodní závazky počítající s deliktní odpovědností právnických osob“ překvapivě žádný výčet nebo charakteristiku těchto závazků neobsahuje,
- na str. 39 postrádám zdůvodnění autorova zamítavého stanoviska k zavedení generální trestní odpovědnosti právnických osob,
- s autorovou kritikou návrhu ustanovení § 8 odst. 5 ZTOPO na str. 52 (a rovněž na str. 108) se lze ztotožnit, ale proti očekávání se zde autor ani nepokusil o vlastní konstruktivní návrh na zdokonalení dosavadní právní úpravy,
- problematika účelu trestu u právnických osob (na str. 63 an.) by si zasloužila hlubší pozornost,
- ke str. 70, kde je uvedeno dělení trestů ukládaných právnickým osobám, lze uvést, že difamující účinek je spojen s každým trestem, nejen s trestem uveřejnění rozsudku,
- definice trestu na str. 71 je přinejmenším neúplná, neboť neobsahuje všechny základní atributy trestu,
- pojem věci na str. 83 by měl být podrobněji rozveden, zejména v návaznosti na odpovídající ustanovení nového občanského zákoníku.

Přes vytýkané nedostatky posudek uzavírám konstatováním, že posuzovaná práce ještě odpovídá požadavkům kladeným na práce rigorózní. Doporučuji ji proto k obhajobě.

Při obhajobě by autor mohl zhodnotit novelu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, která byla schválena Poslaneckou sněmovnou Parlamentu dne 23.3.2016.

JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

V Praze dne 30. 3. 2016